

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/138/2000

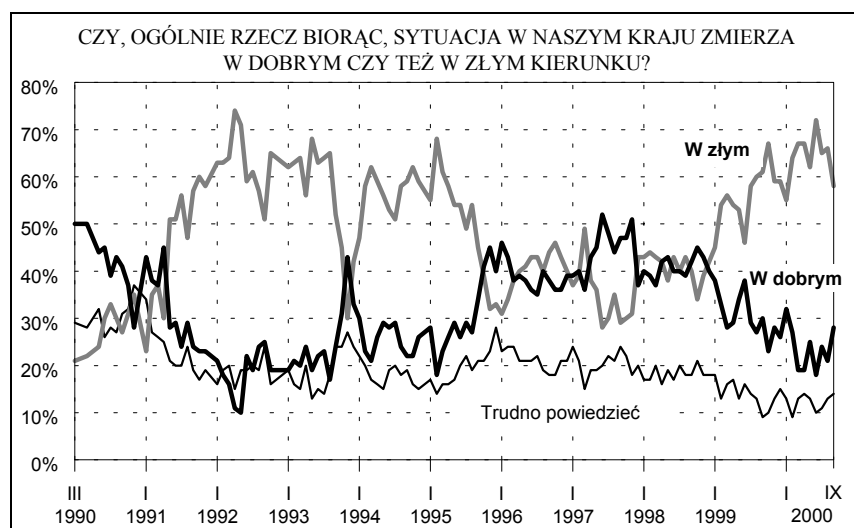
NASTROJE SPOŁECZNE WE WRZEŚNIU

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, WRZESIEŃ 2000

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- We wrześniu poprawiły się oceny rozwoju ogólnej sytuacji w Polsce. Wzrósł (z 21% do 28%) odsetek ankietowanych, którzy uważają, że sytuacja w kraju zmierza w dobrym kierunku, zmalała zaś (z 66% do 58%) grupa osób będących przeciwnego zdania. Nadal jednak wyraźnie przeważają oceny negatywne, choć przewaga ta jest mniejsza niż w sierpniu.

- Wyraźnie zmalał krytycyzm w ocenie sytuacji politycznej - ubyło (z 51% do 43%) opinii negatywnych, przybyło zaś przeciętnych (z 33% do 38%) i pozytywnych (z 6% do 9%). Również w tej dziedzinie przewaga ocen negatywnych nad pozytywnymi jest obecnie znacznie mniejsza niż przed miesiącem.
- Nieco mniej krytyczne niż w sierpniu są oceny sytuacji gospodarczej, nadal jednak ponad połowa badanych (55%) negatywnie ocenia stan gospodarki, a tylko co jedenasty (9%) wyraża opinie pozytywne.
- Na poziomie ogólnym od wielu miesięcy stabilne pozostają opinie o kondycji zakładów pracy respondentów. Nie zmieniły się także oceny warunków materialnych gospodarstw domowych. Nieco poprawiły się oceny ogólnych warunków życia rodzin - połowa badanych (50%) określa je jako przeciętne, a opinie pozytywne (23%) są niemal równie częste jak negatywne (26%).
- Lepsze niż w sierpniu są prognozy rozwoju sytuacji w kraju (spadek odsetka pesymistów z 34% do 28%, wzrost optymistów z 12% do 15%). Znacznie poprawiły się przewidywania dotyczące sytuacji politycznej w najbliższym roku (wzrost odsetka optymistów z 12% do 17%, spadek pesymistów z 21% do 16%). Nie zmieniły się prognozy sytuacji gospodarczej kraju oraz kondycji zakładów pracy respondentów.

Wrzesień przyniósł poprawę nastrojów społecznych¹. Obecnie znacznie lepsze niż w sierpniu są oceny rozwoju ogólnej sytuacji w kraju, wyraźnie też zmalał krytycyzm w ocenie sytuacji politycznej oraz - choć słabiej - w ocenie sytuacji gospodarczej. Niemal bez zmian pozostały oceny kondycji zakładów pracy respondentów i warunków materialnych ich gospodarstw domowych. Nieco poprawiły się opinie o ogólnych warunkach życia badanych i ich rodzin. Mniej pesymizmu odnotowujemy w prognozach rozwoju sytuacji w kraju, wyraźnie poprawiły się też przewidywania dotyczące rozwoju sytuacji politycznej w najbliższym roku.

OCENY

W porównaniu z sondażem sierpniowym poprawiły się oceny rozwoju ogólnej sytuacji w Polsce. Wzrósł (o 7 punktów) odsetek ankietowanych, którzy uważają, że sytuacja w kraju zmierza w dobrym kierunku, zmalała zaś (o 8 punktów) grupa osób będących przeciwnego zdania. Obecnie oceny negatywne dwukrotnie przeważają nad pozytywnymi, a jeszcze miesiąc temu była to przewaga trzykrotna.

Tabela 1

Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?	Wskazania respondentów według terminów badań											
	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	1999			2000								
	w procentach											
W dobrym	23	28	26	32	27	19	19	25	18	24	21	28
W złym	67	59	59	55	64	67	67	62	72	65	66	58
Trudno powiedzieć	10	13	15	13	9	13	14	13	10	11	13	14

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (124) przeprowadzono w dniach 1-4 września 2000 roku na 1078-osobowej reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

Zdecydowaną przewagę opinii negatywnych odnotowaliśmy w większości grup społeczno-demograficznych. Wyjątek stanowią przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, uczniowie i studenci, ludzie najlepiej wykształceni, zadowoleni ze swoich warunków materialnych, wśród których więcej jest osób aprobujących rozwój sytuacji w kraju niż wyrażających niezadowolenie. Natomiast im gorsze położenie społeczno-ekonomiczne badanych (im niższe wykształcenie, status zawodowy, dochód przypadający na osobę w rodzinie, gorsze warunki materialne), tym na ogół większy ich krytycyzm. Zdecydowanie najbardziej widoczny jest on w środowisku rolników (79% ocen negatywnych i 13% pozytywnych).

Oceny w tej sprawie wyraźnie zależą od orientacji politycznej respondentów - prawicowe poglądy wiążą się z wysoką aprobatą i stosunkowo niskim krytycyzmem, natomiast zdecydowanie najczęściej dezaprobaty odnotowujemy u osób o orientacji lewicowej. Przekłada się to na opinie elektoratów partii i ugrupowań partyjnych. Pozytywna ocena rozwoju sytuacji w kraju dominuje wśród potencjalnych wyborców AWS i UW, których oceny w ostatnim miesiącu znacznie się poprawiły. Nieco mniej krytyczne niż w sierpniu są także opinie zwolenników PSL i SLD, jednak nadal w elektoratach tych oraz wśród pozostałych osób zdecydowanie przeważa dezaprobatą rozwoju sytuacji w kraju.

Tabela 2

Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju*			
	dobry		zły	
	VIII 2000	IX 2000	VIII 2000	IX 2000
	w procentach			
UW	52	60	38	31
AWS	45	62	32	29
SLD	18	24	75	66
PSL	11	15	83	70
Niezdecydowani	25	22	58	57
Niezamierzający głosować	13	14	76	73
* Pominięto „trudno powiedzieć”.				

Wyraźnie zmalał krytycyzm w ocenie sytuacji politycznej - ubyło (o 8 punktów procentowych) opinii negatywnych, przybyło zaś przeciętnych (o 5 punktów) i pozytywnych (o 3 punkty). Również w tej dziedzinie przewaga ocen negatywnych nad pozytywnymi jest obecnie znacznie mniejsza niż przed miesiącem.

Tabela 3

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację polityczną w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	1999			2000								
	w procentach											
- dobra	6	10	8	8	8	5	5	9	4	7	6	9
- ani dobra, ani zła	35	38	40	41	37	32	34	36	25	33	33	38
- zła	50	43	44	42	47	52	51	44	63	50	51	43
Trudno powiedzieć	9	9	8	9	8	10	9	11	8	10	10	11

Wprawdzie znaczna część badanych ze wszystkich grup społeczno-demograficznych ocenia sytuację polityczną w kraju jako przeciętną, jednak opinie negatywne są najczęstsze i zdecydowanie przeważają nad pozytywnymi. Dezaprobatę częściej niż inni wyrażają - z jednej strony - ludzie najgorzej sytuowani, żyjący w trudnych warunkach materialnych, rolnicy i robotnicy niewykwalifikowani, z drugiej natomiast - ankietowani pracujący na własny rachunek. Najmniej krytyczni są uczniowie i studenci oraz przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji. Lewicowe poglądy polityczne badanych wiążą się z większym krytycyzmem, natomiast prawicowa orientacja sprzyja znacznie bardziej pozytywnym ocenom sytuacji politycznej w kraju.

Nieco mniej krytyczne niż przed miesiącem są także oceny sytuacji gospodarczej (4-punktowy spadek odsetka ocen negatywnych). Nadal jednak ponad połowa Polaków (55%) wyraża niezadowolenie ze stanu naszej gospodarki, a tylko co jedenasty (9%) jest zadowolony.

Tabela 4

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację gospodarczą w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	1999			2000								
	w procentach											
– dobra	8	10	10	12	12	7	8	9	6	8	7	9
– ani dobra, ani zła	28	34	33	33	30	28	28	26	25	30	28	30
– zła	60	53	52	50	55	61	59	60	64	58	59	55
Trudno powiedzieć	4	3	5	5	3	4	5	5	5	4	6	6

Negatywne oceny sytuacji gospodarczej zdecydowanie przeważają nad pozytywnymi we wszystkich grupach społeczno-demograficznych, choć trzeba przyznać, że znaczna część badanych ocenia stan gospodarki jako przeciętny. Zdecydowanie najbardziej niezadowoleni z obecnej sytuacji gospodarczej są rolnicy, mieszkańcy wsi, respondenci najgorzej sytuowani, żyjący w trudnych warunkach materialnych. Najmniej krytyczni są natomiast przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, uczniowie i studenci, ludzie zadowoleni ze swoich warunków materialnych, najlepiej sytuowani i wykształceni, mieszkańcy wielkich aglomeracji miejskich. Opinie o stanie gospodarki zależą także od poglądów politycznych - badani o lewicowej orientacji należą do najbardziej krytycznych, prawicowa orientacja sprzyja natomiast mniejszemu krytycyzmowi i większej aprobacie.

Na poziomie ogólnym od wielu miesięcy stabilne pozostają opinie o kondycji zakładów pracy respondentów. Są one podzielone: niemal jedna trzecia osób aktywnych zawodowo pozytywnie ocenia sytuację w swoim zakładzie pracy, tyle samo wystawia ocenę przeciętną i nieco więcej - negatywną. Oceny te różnią się jednak w zależności od sektora gospodarki, w którym usytuowane są zakłady. Nadal najlepiej oceniana jest kondycja spółek o własności mieszanej - prywatnej i państwowej, a odnotowane zmiany opinii są niejednoznaczne (ubyło ocen skrajnych - negatywnych i pozytywnych, przybyło pośrednich). Stosunkowo dobrze oceniana jest też sytuacja zakładów sektora prywatnego poza rolnictwem, choć w ostatnim miesiącu nieco wzrósł krytycyzm pracowników tego sektora. Znacznie gorzej oceniają kondycje swoich zakładów pracownicy instytucji państwowych i publicznych, jednak niezmiennie najbardziej negatywne opinie o sytuacji własnych gospodarstw mają rolnicy indywidualni.

Tabela 5

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację w Pana(i) zakładzie pracy? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	1999			2000								
	w procentach											
Respondenci aktywni zawodowo (ogółem)												
N=	559	556	549	562	550	644	509	555	550	496	525	531
– dobra	31	33	32	32	29	31	30	30	31	31	33	31
– ani dobra, ani zła	26	30	30	30	31	33	31	33	31	35	33	32
– zła	40	35	35	35	37	33	36	34	36	34	31	34
Trudno powiedzieć	3	2	4	3	2	3	3	3	2	1	3	4
Pracownicy instytucji państwowych i publicznych												
– dobra	24	33	26	33	30	28	23	26	35	26	28	28
– ani dobra, ani zła	32	34	33	33	34	32	34	35	28	38	38	33
– zła	39	33	38	34	35	38	38	37	36	35	33	35
Trudno powiedzieć	5	1	3	0	1	2	5	3	0	0	1	5
Pracujący w spółkach o własności prywatnej i państwowej												
– dobra	37	40	41	44	30	37	37	43	38	34	44	38
– ani dobra, ani zła	27	28	31	27	36	37	34	30	27	35	26	42
– zła	33	30	22	26	33	23	28	23	32	31	26	19
Trudno powiedzieć	3	2	6	2	1	3	2	4	3	0	4	2
Pracujący w sektorze prywatnym poza rolnictwem												
– dobra	49	41	41	41	45	41	40	41	36	44	40	38
– ani dobra, ani zła	25	32	31	35	32	39	30	35	40	33	34	32
– zła	25	23	25	20	21	18	27	20	23	23	23	27
Trudno powiedzieć	1	4	3	4	2	3	2	3	2	1	3	4
Pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych												
– dobra	2	8	14	3	5	1	1	2	1	0	8	7
– ani dobra, ani zła	5	18	23	16	13	5	19	25	21	24	16	18
– zła	90	72	64	81	82	94	80	73	74	76	76	75
Trudno powiedzieć	3	2	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0

Opinie o sytuacji w zakładach pracy zależą przede wszystkim od oceny warunków materialnych gospodarstwa domowego, dochodów przypadających na osobę w rodzinie oraz - w mniejszym stopniu - od poziomu wykształcenia i statusu zawodowego ankietowanych. Znaczną przewagę ocen pozytywnych nad negatywnymi odnotowujemy u badanych, którzy są zadowoleni ze swoich warunków materialnych, mają wysokie dochody *per capita* w rodzinie,

wśród pracowników umysłowych niższego szczebla i pracujących na własny rachunek poza rolnictwem, a także wśród najmłodszych badanych (w wieku od 18 do 24 lat). Zdecydowanie najmniej zadowoleni z kondycji swoich miejsc pracy są natomiast rolnicy, pracownicy uzyskujący najniższe dochody na osobę w rodzinie, respondenci z wykształceniem podstawowym, żyjący w złych warunkach materialnych.

W stosunku do sierpnia nieco poprawiły się oceny ogólnych warunków życia respondentów i ich rodzin (3-punktowy wzrost odsetka ocen pozytywnych i spadek przeciętnych). Obecnie połowa ankietowanych ocenia je jako przeciętne, a opinie pozytywne (23%) są niemal równie częste jak negatywne (26%).

Tabela 6

Czy obecnie Panu(i) i Pana(i) rodzinnie żyje się:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	1999			2000								
	w procentach											
- dobrze	22	26	23	23	24	19	23	22	21	19	20	23
- ani dobrze, ani źle	50	52	49	51	50	50	49	52	49	52	53	50
- źle	28	22	27	26	26	31	28	26	30	28	27	26
Trudno powiedzieć	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0

Nie zmieniły się opinie o warunkach materialnych gospodarstw domowych - ponad dwie piąte badanych uważa, że są one przeciętne, jedna trzecia ocenia je negatywnie, a niespełna jedna czwarta - pozytywnie.

Tabela 7

Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	1999			2000								
	w procentach											
- dobre	21	24	23	22	22	17	22	21	21	19	22	23
- ani dobre, ani źle	46	45	43	46	47	43	46	46	43	49	46	43
- źle	33	30	33	32	31	40	32	33	36	32	32	34

Oceny warunków materialnych gospodarstw domowych i warunków życia rodzin są silnie powiązane z położeniem społeczno-ekonomicznym respondentów, a także - choć słabiej - z ich sytuacją życiową. Im wyższe mają miesięczne dochody na osobę w rodzinie i wykształcenie oraz status zawodowy, tym częściej pozytywnie oceniają warunki materialne swojej rodziny i poziom jej życia. Zadowolenie z kondycji materialnej swoich rodzin dominuje także wśród uczniów i studentów. Natomiast im gorsze jest położenie badanych, tym większy wśród nich odsetek niezadowolonych. Szczególnie wysoki jest on wśród osób będących w najtrudniejszej sytuacji życiowej - najgorzej sytuowanych, bezrobotnych, rencistów. Do grona tego należy także zaliczyć ludzi z podstawowym wykształceniem i rolników. Uzyskane wyniki świadczą o utrzymującym się silnym zróżnicowaniu kondycji materialnej polskich rodzin.

PROGNOZY

We wrześniu zmalał pesymizm w prognozach dotyczących rozwoju sytuacji w kraju - mniej osób (o 6 punktów procentowych) spodziewa się pogorszenia, nieco więcej wyraża nadzieję na poprawę (o 3 punkty) lub przewiduje stabilizację (wzrost o 5 punktów). Nadal jednak pesymiści (28%) przeważają nad optymistami (15%).

Tabela 8

Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?	Wskazania respondentów według terminów badań											
	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	1999			2000								
	w procentach											
Poprawi się	11	15	12	17	14	10	11	12	10	12	12	15
Nie zmieni się	46	43	46	46	45	43	44	44	43	44	44	49
Pogorszy się	36	33	34	31	37	38	36	36	39	36	34	28
Trudno powiedzieć	7	9	8	6	5	9	9	8	8	8	10	8

Przewidywania dotyczące rozwoju sytuacji w kraju wiążą się z oceną własnych warunków materialnych - im jest ona lepsza, tym częściej badani wyrażają nadzieję na

poprawę. Najbardziej optymistyczne są prognozy uczniów i studentów oraz kadry kierowniczej i inteligencji, najwięcej pesymistów jest wśród rolników i bezrobotnych. Przewidywania zależą także od poglądów politycznych - prawicowa orientacja wiąże się z większym optymizmem, lewicowa skłania do pesymizmu. Odpowiednio, w elektoratach AWS i UW odnotowujemy przewagę optymistów nad pesymistami, odwrotna sytuacja jest natomiast wśród zwolenników pozostałych partii oraz osób niezdecydowanych i niezamierzających głosować. Jedyny elektorat, którego przewidywania są obecnie wyraźnie lepsze niż przed miesiącem, to wyborcy AWS. Natomiast w pozostałych elektoratach, w tym również wśród zwolenników UW, odnotowujemy pogorszenie się prognoz.

Tabela 9

Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Prognoza rozwoju ogólnej sytuacji w kraju*					
	poprawa		bez zmian		pogorszenie	
	VIII 2000	IX 2000	VIII 2000	IX 2000	VIII 2000	IX 2000
	w procentach					
UW	35	28	50	51	8	17
AWS	22	30	38	51	20	14
SLD	11	13	43	53	42	31
PSL	10	3	47	47	38	40
Niezdecydowani	14	10	41	51	29	24
Niezamierzający głosować	7	12	48	42	35	37
* Pominięto „trudno powiedzieć”.						

Znacznie poprawiły się przewidywania dotyczące sytuacji politycznej w najbliższym roku (5-punktowy wzrost odsetka optymistów i spadek pesymistów). Obecnie tyle samo osób wyraża nadzieje na poprawę (17%), co spodziewa się pogorszenia (16%). Od dawna nie notowaliśmy w tej dziedzinie takiej równowagi wskazań optymistycznych i pesymistycznych.

Tabela 10

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja polityczna w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	1999			2000								
	w procentach											
- poprawi się	14	13	12	12	11	8	10	13	14	14	12	17
- nie zmieni się	49	55	56	57	58	54	53	57	48	50	52	52
- pogorszy się	24	20	22	19	20	26	22	17	25	21	21	16
Trudno powiedzieć	13	12	10	12	11	12	15	12	13	15	15	15

Nie zmieniły się prognozy sytuacji gospodarczej w kraju - połowa badanych nie oczekuje żadnych zmian, jedna czwarta spodziewa się pogorszenia i tylko co siódmy ankietowany wyraża nadzieję na poprawę.

Tabela 11

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja gospodarcza w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	1999			2000								
	w procentach											
- poprawi się	13	17	14	16	15	10	13	13	13	13	12	14
- nie zmieni się	47	47	52	52	53	49	48	53	47	47	50	50
- pogorszy się	30	27	27	22	26	30	29	25	31	29	26	24
Trudno powiedzieć	10	9	8	10	6	10	10	9	9	11	12	12

Na poziomie ogólnym stabilne pozostają także przewidywania dotyczące kondycji zakładów pracy respondentów - niemal połowa badanych uważa, że nic się w tej dziedzinie nie zmieni, a optymistów jest niewiele mniej (18%) niż pesymistów (22%).

Opinie w tej kwestii różnią się jednak w zależności od sektora gospodarki, w którym usytuowane są zakłady. Najkorzystniejsze są przewidywania zatrudnionych w sektorze prywatnym poza rolnictwem oraz pracowników instytucji państwowych i publicznych. Mniej optymistyczne, ale zarazem i mniej pesymistyczne, są prognozy osób pracujących w spółkach o własności mieszanej - prywatnej i państwowej. Niezmiennie najwięcej pesymistów jest wśród osób pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych.

Tabela 12

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja w Pana(i) zakładzie pracy:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	1999			2000								
	w procentach											
Respondenci aktywni zawodowo (ogółem)												
N=	555	565	552	566	548	641	512	555	557	494	529	536
– poprawi się	13	20	19	17	14	15	12	17	17	16	20	18
– pozostanie bez zmian	50	47	45	51	48	50	53	50	48	51	46	48
– pogorszy się	27	26	26	22	29	25	25	24	25	23	21	22
Trudno powiedzieć	9	7	10	10	9	9	10	9	10	10	13	11
Pracownicy instytucji państwowych i publicznych												
– poprawi się	15	17	15	14	9	9	10	13	20	13	18	21
– pozostanie bez zmian	47	53	45	56	56	53	55	50	48	54	51	49
– pogorszy się	30	26	32	22	28	28	26	26	25	21	20	22
Trudno powiedzieć	8	4	8	8	7	9	9	11	7	12	10	8
Pracujący w spółkach o własności prywatnej i państwowej												
– poprawi się	12	16	30	25	12	17	16	22	22	22	23	13
– pozostanie bez zmian	60	44	40	47	48	56	54	49	46	51	42	61
– pogorszy się	21	33	21	22	28	16	19	19	20	20	21	16
Trudno powiedzieć	7	6	10	6	12	11	10	10	13	8	14	10
Pracujący w sektorze prywatnym poza rolnictwem												
– poprawi się	15	31	23	22	26	24	13	24	13	22	25	22
– pozostanie bez zmian	58	48	51	55	50	51	53	56	58	49	48	46
– pogorszy się	19	11	16	14	17	16	24	12	16	18	15	20
Trudno powiedzieć	8	10	11	10	8	9	9	8	13	11	12	12
Pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych												
– poprawi się	5	17	10	12	2	2	6	3	13	3	6	3
– pozostanie bez zmian	31	33	41	37	35	40	51	40	36	47	41	39
– pogorszy się	46	47	45	46	54	58	38	57	49	48	48	45
Trudno powiedzieć	18	4	3	5	9	0	5	0	3	2	6	13

Niejednoznaczne natomiast są zmiany w prognozach dotyczących ogólnych warunków życia respondentów i ich rodzin. W stosunku do sierpnia znacznie przybyło (o 11 punktów) badanych, którzy przewidują, że nic się w tej dziedzinie nie zmieni, jednocześnie wyraźnie mniej osób spodziewa się pogorszenia (spadek o 6 punktów), a zarazem nieco mniej ma nadzieję na poprawę (spadek o 3 punkty). Nadal jednak pesymizm ankietowanych (21%) jest w tej sprawie silniejszy niż optymizm (13%).

Tabela 13

Jak Pan(i) sądzi, czy za rok Panu(i) i Pana(i) rodzinie będzie się żyło:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	1999			2000								
	w procentach											
– lepiej	14	16	12	17	14	13	15	13	14	14	16	13
– tak samo	47	49	48	51	53	52	48	52	49	48	46	57
– gorzej	29	23	31	24	26	26	24	25	27	28	27	21
Trudno powiedzieć	10	12	10	8	7	9	13	10	10	10	11	9

★

★

★

Odnotowana we wrześniu poprawa nastrojów społecznych pozwala uznać, że przezwyciężony został czerwcowy kryzys nastrojów spowodowany m.in. rozpadem koalicji rządowej. Nadal jednak ponad połowa ankietowanych krytycznie ocenia rozwój sytuacji w Polsce oraz stan gospodarki, a ponad dwie piąte ma negatywne opinie o sytuacji politycznej w kraju. Znacznie lepiej oceniane są te dziedziny życia, o których opinie kształtują się na podstawie codziennych doświadczeń respondentów - krytycznie o kondycji swoich zakładów pracy oraz o warunkach materialnych własnych gospodarstw domowych wyraża się jedna trzecia badanych, a co czwarty negatywnie ocenia ogólne warunki życia swoich rodzin.

Opracowała

Bogna WCIÓRKA

A N E K S

Tabela 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza
w dobrym czy też w złym kierunku?

(%)

	W dobrym	W złym	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	28	58	14	1078
Płeć				
Mężczyźni	33	56	11	511
Kobiety	24	60	16	567
Wiek				
18-24 lat	36	49	15	154
25-34	29	57	13	190
35-44	30	58	12	216
45-54	26	61	13	213
55-64	26	61	12	118
65 lat i więcej	21	61	17	187
Miejsce zamieszkania				
Wieś	22	63	14	398
Miasto do 20 tys.	17	70	13	124
20-100 tys.	25	58	17	207
101-500 tys.	40	45	15	210
501 tys. i więcej mieszk.	40	53	8	140
Wykształcenie				
Podstawowe	21	63	16	310
Zasadnicze zawodowe	25	63	12	299
Średnie	32	55	14	371
Wyższe	47	38	15	97
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	49	36	15	64
Prac. umysł. niż. szczebla	35	54	11	103
Pracownicy fiz.- umysł.	36	49	15	86
Robotnicy wykwalifikowani	27	67	6	111
Robotnicy niewykwalifik.	24	66	9	41
Rolnicy	13	79	8	45
Pracujący na własny rach.	33	54	13	59
Bierni zawodowo				
Renciści	22	59	19	141
Emeryci	23	64	13	200
Uczniowie i studenci	46	34	20	71
Bezrobotni	18	64	18	107
Gospodynie domowe i inni	20	64	16	53
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	32	55	14	207
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	42	49	9	77
sekt. pryw. poza rolnict.	31	60	9	210
prywatnym gosp. rolnym	13	79	9	56
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	22	71	7	135
276-399	19	60	20	127
400-549	20	68	12	206
550-799	29	58	12	154
Powyżej 799 zł	42	47	11	182
Ocena własnych war. mater.				
Złe	16	73	11	368
Średnie	26	59	15	463
Dobre	50	34	16	248
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	35	50	15	59
Raz w tygodniu	27	59	14	559
1-2 razy w miesiącu	25	58	16	162
Kilka razy w roku	28	59	13	199
W ogóle nie uczestniczy	36	54	10	99
Poglądy polityczne				
Lewica	19	71	10	330
Centrum	30	56	15	281
Prawica	49	42	9	255
Trudno powiedzieć	15	61	25	212

Tabela 2. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną **sytuację polityczną** w Polsce?
Czy jest ona:

(%)

	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	9	38	43	11	1078
Płeć					
Mężczyźni	10	35	49	6	511
Kobiety	7	40	38	15	567
Wiek					
18-24 lat	14	44	33	9	154
25-34	7	42	43	8	190
35-44	9	40	44	7	216
45-54	7	34	53	6	213
55-64	10	33	46	11	118
65 lat i więcej	7	31	38	23	187
Miejsce zamieszkania					
Wieś	7	33	47	13	398
Miasto do 20 tys.	7	41	46	6	124
20-100 tys.	9	41	37	13	207
101-500 tys.	9	39	43	10	210
501 tys. i więcej mieszk.	16	40	39	5	140
Wykształcenie					
Podstawowe	7	33	41	19	310
Zasadnicze zawodowe	7	32	51	9	299
Średnie	10	44	39	7	371
Wyższe	14	44	39	3	97
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	16	48	34	2	64
Prac. umysł. niż. szczebla	15	39	46	1	103
Pracownicy fiz. - umysł.	8	36	48	8	86
Robotnicy wykwalifikowani	8	41	45	6	111
Robotnicy niewykwalifik.	3	38	50	9	41
Rolnicy	6	26	54	13	45
Pracujący na własny rach.	6	29	58	7	59
Bierni zawodowo					
Renciści	5	30	44	21	141
Emeryci	9	35	42	14	200
Uczniowie i studenci	14	55	22	8	71
Bezrobotni	8	36	46	10	107
Gospodynie domowe i inni	6	47	28	19	53
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	10	43	42	4	207
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	8	35	52	5	77
sekt. pryw. poza rolnict.	9	37	48	6	210
prywatnym gosp. rolnym	5	27	50	18	56
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	6	34	53	7	135
276-399	7	32	47	14	127
400-549	10	34	46	10	206
550-799	9	39	43	9	154
Powyżej 799 zł	12	40	42	5	182
Ocena własnych war. mater.					
Złe	5	29	54	11	368
Średnie	7	42	40	11	463
Dobre	16	42	33	8	248
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	10	40	28	22	59
Raz w tygodniu	8	38	43	12	559
1-2 razy w miesiącu	7	34	49	10	162
Kilka razy w roku	12	37	44	7	199
W ogóle nie uczestniczy	9	42	43	6	99
Poglądy polityczne					
Lewica	8	33	55	4	330
Centrum	8	44	41	7	281
Prawica	16	38	37	8	255
Trudno powiedzieć	2	35	34	29	212

Tabela 3. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną **sytuację gospodarczą** w Polsce?
Czy jest ona:

	(%)				
	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	9	30	55	6	1078
Płeć					
Mężczyźni	13	27	58	2	511
Kobiety	6	32	52	10	566
Wiek					
18-24 lat	14	30	49	6	154
25-34	11	28	55	6	190
35-44	10	34	52	3	216
45-54	7	30	59	4	213
55-64	8	29	57	6	118
65 lat i więcej	6	25	56	13	186
Miejsce zamieszkania					
Wieś	5	25	64	7	398
Miasto do 20 tys.	7	36	51	6	124
20-100 tys.	9	32	52	7	206
101-500 tys.	12	33	48	7	210
501 tys.i więcej mieszk.	21	30	46	2	140
Wykształcenie					
Podstawowe	5	28	57	9	310
Zasadnicze zawodowe	9	26	60	5	299
Średnie	11	32	51	6	371
Wyższe	18	33	46	3	97
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	19	41	35	6	64
Prac.umysł.niż.szczebła	10	30	59	0	103
Pracownicy fiz.-umysł.	11	39	47	3	86
Robotnicy wykwalifikowani	10	32	54	3	111
Robotnicy niewykwalifik.	3	30	58	10	41
Rolnicy	6	23	69	2	45
Pracujący na własny rach.	9	18	67	6	59
Bierni zawodowo					
Renciści	3	26	59	12	141
Emeryci	7	26	59	8	200
Uczniowie i studenci	17	42	35	6	71
Bezrobotni	10	26	58	7	107
Gospodynie domowe i inni	14	29	47	10	53
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	9	37	52	2	207
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	15	25	55	4	77
sekt. pryw. poza rolnict.	11	30	53	6	210
prywatnym gosp. rolnym	5	21	71	3	56
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	7	29	62	2	135
276-399	4	23	65	7	127
400-549	9	28	56	7	205
550-799	8	29	57	6	154
Powyżej 799 zł	15	34	46	5	182
Ocena własnych war. mater.					
Złe	4	23	67	6	367
Średnie	7	32	55	6	463
Dobre	21	36	36	7	248
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	7	37	40	15	59
Raz w tygodniu	7	30	56	7	559
1-2 razy w miesiącu	9	30	55	6	162
Kilka razy w roku	12	26	59	3	199
W ogóle nie uczestniczy	20	30	45	5	99
Poglądy polityczne					
Lewica	4	28	66	2	330
Centrum	10	31	56	4	281
Prawica	20	34	41	5	255
Trudno powiedzieć	5	25	52	18	212

Tabela 4. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną **sytuację w Pana(i) zakładzie pracy?**
Czy jest ona:

	(%)				
	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	31	32	34	4	531
Płeć					
Mężczyźni	33	32	32	3	304
Kobiety	27	32	36	5	228
Wiek					
18-24 lat	43	22	31	3	56
25-34	27	35	29	9	125
35-44	36	31	32	1	161
45-54	24	35	38	2	149
55-64	27	25	47	0	27
65 lat i więcej	21	39	21	19	13
Miejsce zamieszkania					
Wieś	23	30	40	6	187
Miasto do 20 tys.	40	31	27	2	61
20-100 tys.	34	31	31	4	99
101-500 tys.	35	32	30	2	106
501 tys. i więcej mieszk.	30	37	30	2	79
Wykształcenie					
Podstawowe	22	22	54	2	83
Zasadnicze zawodowe	31	33	33	3	171
Średnie	33	35	28	4	209
Wyższe	32	33	28	7	69
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	36	26	32	6	63
Prac. umysł. niż. szczebla	43	31	24	2	103
Pracownicy fiz. - umysł.	30	43	25	2	82
Robotnicy wykwalifikowani	29	36	30	5	110
Robotnicy niewykwalifik.	27	22	43	9	41
Rolnicy	6	20	73	0	41
Pracujący na własny rach.	36	38	26	0	57
Bierni zawodowo					
Renciści	3	18	64	15	13
Emeryci	46	29	22	3	12
Uczniowie i studenci	0	0	100	0	2
Bezrobotni	0	38	62	0	5
Gospodynie domowe i inni	0	36	37	27	3
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	28	33	35	5	203
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	38	42	19	2	73
sekt. pryw. poza rolnict.	38	32	27	4	192
prywatnym gosp. rolnym	7	18	75	0	43
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	17	19	59	5	54
276-399	14	34	50	2	61
400-549	29	42	26	3	88
550-799	44	24	30	2	75
Powyżej 799 zł	43	30	22	5	111
Ocena własnych war. mater.					
Złe	10	26	61	4	146
Średnie	31	37	27	5	228
Dobre	49	31	17	2	157
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	23	22	55	0	17
Raz w tygodniu	29	33	35	2	268
1-2 razy w miesiącu	30	28	31	11	91
Kilka razy w roku	33	33	32	2	104
W ogóle nie uczestniczy	34	36	26	4	52
Poglądy polityczne					
Lewica	25	33	39	3	171
Centrum	38	31	29	3	151
Prawica	33	33	30	3	134
Trudno powiedzieć	23	32	37	8	75

Tabela 5. Czy obecnie Panu(i) i Pana(i) rodzinie żyje się:

(%)

	dobrze	ani dobrze, ani źle	źle	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	23	50	26	0	1077
Płeć					
Mężczyźni	24	49	26	0	511
Kobiety	22	51	26	0	566
Wiek					
18-24 lat	43	45	12	0	154
25-34	31	50	18	0	190
35-44	21	54	24	1	215
45-54	17	55	28	0	213
55-64	16	41	43	0	118
65 lat i więcej	12	52	36	0	187
Miejsce zamieszkania					
Wieś	19	49	32	0	398
Miasto do 20 tys.	24	50	26	0	124
20-100 tys.	25	51	24	1	206
101-500 tys.	26	55	19	1	210
501 tys. i więcej mieszk.	27	49	24	0	140
Wykształcenie					
Podstawowe	10	49	40	0	310
Zasadnicze zawodowe	14	59	27	0	298
Średnie	34	46	19	1	371
Wyższe	48	43	9	0	97
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	55	41	4	0	64
Prac. umysł. niż. szczebla	32	56	12	0	103
Pracownicy fiz. - umysł.	27	57	16	0	86
Robotnicy wykwalifikowani	23	60	17	0	111
Robotnicy niewykwalifik.	20	52	29	0	41
Rolnicy	7	59	33	0	45
Pracujący na własny rach.	35	57	4	3	59
Bierni zawodowo					
Renciści	10	48	42	0	141
Emeryci	12	52	36	0	200
Uczniowie i studenci	59	23	18	0	71
Bezrobotni	10	43	46	1	107
Gospodynie domowe i inni	19	60	21	0	52
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	32	56	12	0	207
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	27	54	18	0	77
sekt. pryw. poza rolnict.	29	53	17	1	210
prywatnym gosp. rolnym	5	53	42	0	56
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	5	46	48	1	135
276-399	12	54	34	0	126
400-549	18	51	32	0	206
550-799	23	55	21	0	154
Powyżej 799 zł	45	48	6	0	182
Ocena własnych war. mater.					
Źle	3	30	66	0	368
Średnie	11	81	8	1	462
Dobre	75	24	1	0	248
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	34	31	35	0	59
Raz w tygodniu	24	53	23	0	559
1-2 razy w miesiącu	20	53	26	0	162
Kilka razy w roku	18	51	31	1	198
W ogóle nie uczestniczy	28	45	27	0	99
Poglądy polityczne					
Lewica	21	50	29	0	330
Centrum	27	48	25	0	280
Prawica	26	54	19	1	255
Trudno powiedzieć	18	50	32	0	212

Tabela 6. Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:

(%)

	złe	ani dobre, ani złe	dobrze	Liczba osób
Ogółem	34	43	23	1078
Płeć				
Mężczyźni	34	41	25	511
Kobiety	34	45	21	567
Wiek				
18-24 lat	18	48	34	154
25-34	28	44	29	190
35-44	37	43	20	216
45-54	39	39	21	213
55-64	46	30	24	118
65 lat i więcej	38	49	13	187
Miejsce zamieszkania				
Wieś	40	43	17	398
Miasto do 20 tys.	34	39	27	124
20-100 tys.	30	45	24	207
101-500 tys.	26	47	27	210
501 tys. i więcej mieszk.	36	36	27	140
Wykształcenie				
Podstawowe	47	43	10	310
Zasadnicze zawodowe	40	46	15	299
Średnie	24	43	33	371
Wyższe	14	32	53	97
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	9	30	62	64
Prac. umysł. niż. szczebla	21	47	32	103
Pracownicy fiz.- umysł.	24	50	26	86
Robotnicy wykwalifikowani	30	48	22	111
Robotnicy niewykwalifik.	42	35	23	41
Rolnicy	47	42	11	45
Pracujący na własny rach.	15	45	41	59
Bierni zawodowo				
Renciści	47	46	8	141
Emeryci	38	45	16	200
Uczniowie i studenci	18	34	48	71
Bezrobotni	65	29	6	107
Gospodynie domowe i inni	28	58	13	53
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	26	42	32	207
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	21	47	32	77
sekt. pryw. poza rolnict.	25	43	32	210
prywatnym gosp. rolnym	56	36	9	56
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	70	26	4	135
276-399	50	46	4	127
400-549	37	48	15	206
550-799	26	51	20	154
Powyżej 799 zł	10	37	53	182
Ocena własnych war. mater.				
Złe	100	0	0	368
Średnie	0	100	0	463
Dobre	0	0	100	248
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	36	38	25	59
Raz w tygodniu	30	46	25	559
1-2 razy w miesiącu	37	44	19	162
Kilka razy w roku	41	38	21	199
W ogóle nie uczestniczy	37	38	24	99
Poglądy polityczne				
Lewica	37	42	21	330
Centrum	34	44	22	281
Prawica	24	45	30	255
Trudno powiedzieć	43	39	18	212

Tabela 7. Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?

(%)

	Poprawi się	Nie zmieni się	Pogorszy się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	15	49	28	8	1078
Płeć					
Mężczyźni	16	47	30	7	511
Kobiety	14	51	25	10	567
Wiek					
18-24 lat	22	57	18	4	154
25-34	12	54	29	5	190
35-44	16	49	29	7	216
45-54	14	47	32	7	213
55-64	11	47	33	8	118
65 lat i więcej	15	42	24	19	187
Miejsce zamieszkania					
Wieś	14	49	28	9	398
Miasto do 20 tys.	15	45	34	7	124
20-100 tys.	15	44	29	11	207
101-500 tys.	15	56	22	7	210
501 tys. i więcej mieszk.	19	51	27	4	140
Wykształcenie					
Podstawowe	12	44	28	17	310
Zasadnicze zawodowe	12	53	28	6	299
Średnie	18	48	29	5	371
Wyższe	22	55	20	3	97
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	26	55	15	4	64
Prac. umysł. niż. szczebla	17	50	28	5	103
Pracownicy fiz. - umysł.	21	44	31	4	86
Robotnicy wykwalifikowani	10	66	21	3	111
Robotnicy niewykwalifik.	22	37	32	9	41
Rolnicy	3	56	36	5	45
Pracujący na własny rach.	16	45	34	5	59
Bierni zawodowo					
Renciści	11	37	28	24	141
Emeryci	15	47	29	10	200
Uczniowie i studenci	31	46	19	4	71
Bezrobotni	10	47	36	6	107
Gospodynie domowe i inni	4	68	22	6	53
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	18	51	25	6	207
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	15	50	29	5	77
sekt. pryw. poza rolnict.	17	51	28	4	210
prywatnym gosp. rolnym	5	44	40	10	56
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	12	49	33	6	135
276-399	12	49	36	12	127
400-549	13	49	30	8	206
550-799	13	51	27	9	154
Powyżej 799 zł	22	48	24	6	182
Ocena własnych war. mater.					
Źłe	9	43	37	12	368
Średnie	14	53	25	8	463
Dobre	26	51	19	4	248
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	24	37	22	17	59
Raz w tygodniu	15	52	26	7	559
1-2 razy w miesiącu	13	54	26	7	162
Kilka razy w roku	12	44	33	11	199
W ogóle nie uczestniczy	17	40	31	11	99
Poglądy polityczne					
Lewica	12	47	36	5	330
Centrum	15	49	29	7	281
Prawica	23	50	20	7	255
Trudno powiedzieć	11	50	23	16	212

Tabela 8. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku **sytuacja polityczna** w Polsce:

	(%)				
	poprawi się	nie zmieni się	pogorszy się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	17	52	16	15	1078
Płeć					
Mężczyźni	19	51	18	11	511
Kobiety	15	53	14	19	567
Wiek					
18-24 lat	27	54	7	13	154
25-34	12	57	21	10	190
35-44	12	61	15	13	216
45-54	21	49	18	11	213
55-64	16	52	14	19	118
65 lat i więcej	15	41	18	27	187
Miejsce zamieszkania					
Wieś	14	51	16	20	398
Miasto do 20 tys.	9	64	12	15	124
20-100 tys.	18	46	20	16	207
101-500 tys.	22	54	11	13	210
501 tys. i więcej mieszk.	24	54	18	5	140
Wykształcenie					
Podstawowe	14	45	16	25	310
Zasadnicze zawodowe	14	54	21	11	299
Średnie	19	58	11	12	371
Wyższe	23	51	17	9	97
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	22	59	10	8	64
Prac. umysł. niż. szczebla	19	60	15	6	103
Pracownicy fiz. - umysł.	16	54	23	6	86
Robotnicy wykwalifikowani	15	64	11	9	111
Robotnicy niewykwalifik.	14	51	6	28	41
Rolnicy	9	42	19	29	45
Pracujący na własny rach.	19	43	27	11	59
Bierni zawodowo					
Renciści	10	42	19	29	141
Emeryci	17	50	14	19	200
Uczniowie i studenci	33	53	9	6	71
Bezrobotni	15	52	21	13	107
Gospodynie domowe i inni	14	58	12	16	53
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	18	55	14	13	207
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	10	67	17	6	77
sekt. pryw. poza rolnict.	18	54	18	10	210
prywatnym gosp. rolnym	9	43	19	29	56
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	9	49	27	15	135
276-399	12	54	14	19	127
400-549	17	56	15	12	206
550-799	19	59	14	8	154
Powyżej 799 zł	25	52	13	10	182
Ocena własnych war. mater.					
Źłe	10	50	21	19	368
Średnie	15	54	16	15	463
Dobre	29	53	8	10	248
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	21	43	12	24	59
Raz w tygodniu	17	51	16	16	559
1-2 razy w miesiącu	9	59	16	16	162
Kilka razy w roku	17	53	15	15	199
W ogóle nie uczestniczy	22	55	15	8	99
Poglądy polityczne					
Lewica	19	54	18	9	330
Centrum	19	53	18	10	281
Prawica	18	53	15	14	255
Trudno powiedzieć	8	47	10	34	212